

Näringsutskottets betänkande

1980/81:42

med anledning av proposition 1980/81:87 om vissa frågor om hemslöjden

Ärendet

I proposition 1980/81:87 (industridepartementet) har regeringen föreslagit riksdagen att

1. godkänna i propositionen förordade riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjdsverksamheten,
2. godkänna att en nämnd för hemslöjdsfrågor med de uppgifter som anges i propositionen inrättas den 1 juli 1981,
3. till Främjande av hemslöjden för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 057 000 kr.

Med anledning av propositionen har väckts två motioner, som redovisas i det följande (s. 2).

Kulturutskottet har avgivit yttrande (KrU 1980/81:4 y) över propositionen och motionerna (*bilaga*, s. 5).

Propositionen

I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden. Den nuvarande rådgivande hemslöjdsnämnden vid statens industriverk föreslås bli ersatt med ett självständigt beslutande organ, nämnden för hemslöjdsfrågor. Vidare anges att organisationen på regional nivå i framtiden bör omfatta två länshemslöjdskonsulenter i varje län. Huvudmannaskapet skall kunna utövas av antingen hemslöjdsförening eller landstingskommun. Finansieringsansvaret föreslås delas mellan stat och landstingskommun. Vidare nämns att konsulentverksamheten för de speciella slöjdområdena sameslöjd och knyppling i framtiden bör byggas ut. Ett väsentligt ökat stöd föreslås till Svenska hemslöjdsföreningars riksförbund och andra organisationer som bedriver hemslöjdsverksamhet. Stödet avses i fortsättningen inte vara begränsat till huvudsakligen ideell verksamhet. Anslaget till Främjande av hemslöjden, vilket för det innevarande budgetåret är ca 2,8 milj. kr., beräknas för budgetåret 1981/82 till ca 4,1 milj. kr.

Motionerna

Yrkanden

Motionerna är följande:

1980/81:1941 av Birgitta Hambræus m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen stödjer inhemsk ull- och linproduktion i enlighet med vad som anförts i motionen.

1980/81:1942 av Gunnar Olsson (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett ökat samhällsstöd till hemslöjden i första hand ges till utbildning.

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att län med svåra sysselsättningsproblem prioriteras vid tillsättandet av tjänster som hemslöjdskonsulenter.

Motivering

I motion 1980/81:1941 hänvisas till riksdagens uttalande våren 1979 att ett program för inhemsk råvaruproduktion i fråga om ull och textilfibrer skulle utarbetas samt till det utredningsarbete som med anledning härav utförts av tekodelegationen. Enligt motionärerna är det hög tid att riksdagens beslut om statligt stöd till inhemsk ull- och linproduktion nu verkställs. Den föreslagna nämnden för hemslöjdsfrågor bör i samråd med organisationer som är verksamma på området utarbeta stödformer.

Hemslöjdens betydelse för sysselsättningen i skogslänen och för kvinnornas sysselsättning betonas i motion 1980/81:1942. Enligt motionären är det angeläget att de medel som ställs till förfogande för främjande av hemslöjden i första hand går till den s. k. hårda slöjden, vilken alltmer har kommit att vinna terräng. Särskilt borde man satsa på utbildning av konsulenter i hård slöjd. Det är enligt motionären angeläget att det finns sådana konsulenter i alla län. För att människors intresse för hemslöjd skall öka bör studieförbundens kontakter med hemslöjdsorganisationer och hembygdsrörelse utvidgas.

Utskottet

I propositionen framhålls hemslöjdens betydelse från ekonomisk, kulturell och social synpunkt. I sitt yttrande instämmer kulturutskottet i propositionens uttalande om vikten av att hemslöjdens lokala och etniska förankring i bygd, miljö och traditioner bevaras. Näringsutskottet ansluter sig till vad som här sagts om hemslöjdens betydelse.

Utskottet tillstyrker liksom kulturutskottet regeringens förslag att den nuvarande rådgivande nämnden för hemslöjdsfrågor ersätts med ett självständigt och beslutande organ, nämnden för hemslöjdsfrågor. Såsom

anförs i propositionen bör nämnden ha en allsidig sammansättning. Mot bakgrund härav finner utskottet det vara naturligt att, som kulturutskottet förordar, de kulturpolitiska intressena blir företrädade i nämnden.

Regeringen föreslår i propositionen en förstärkning av den regionala organisationen så att det i framtiden skall finnas två hemslöjdskonsulenter i varje län, varav en med inriktning på mjuk slöjd och en med inriktning på hård slöjd.

I motion 1980/81:1942 föreslås att län med svåra sysselsättningsproblem prioriteras vid tillsättande av tjänster som hemslöjdskonsulenter. Utskottet anser det naturligt att sådana hänsyn som motionären förordar tas då läns-hemslöjdsorganisationen byggs ut. För detta talar även att, som motionären framhåller, utöandet av hemslöjd förefaller vara mest utbrett i skogslänen. Utskottet instämmer emellertid med propositionen i att det bör bli en framtida uppgift för nämnden för hemslöjdsfrågor att inom ramen för anvisade medel avgöra i vilken ordning och i vilken takt utbyggnaden av den regionala organisationen skall ske. Med hänsyn härtill avstyrks det nämnda yrkandet i motionen.

I samma motion 1980/81:1942 hävdas att ett ökat samhällsstöd till hemslöjden främst bör ges till utbildning och då i första hand inom området hård slöjd. Enligt kulturutskottet finns det goda skäl för sådan utbildning. Näringsutskottet instämmer häri. Emellertid bör det även i denna fråga ankomma på nämnden för hemslöjdsfrågor att besluta om prioriteringen vid organisationsutbyggnaden. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker i övrigt vad som föreslås i propositionen.

I motion 1980/81:1941 förordas att statligt stöd skall utgå till inhemsk ull- och linproduktion och att nämnden för hemslöjdsfrågor skall utarbeta stödformerna i samråd med organisationer och företag som är verksamma på området.

Utskottet vill i denna fråga anföra följande.

Riksdagen beslöt våren 1979 att ett program skulle utarbetas för inhemsk råvaruproduktion av ull, textilfibrer och syntetfibrer (NU 1978/79:48, rskr 1978/79:390). Med anledning härav uppdrog regeringen åt tekodelegationen att utarbeta ett sådant program. Tekodelegationen lämnade i april 1980 en rapport i ärendet. I denna framhöll delegationen att några svårigheter från tillförselsynpunkt inte synes föreligga för tekointustrin under normala förhållanden. Mot bakgrund av det avtal som slutits mellan staten och Svenska Rayon AB om upprätthållande av produktionskapaciteten i fråga om viskosull finns enligt delegationen inte heller skäl att med hänsyn till försörjningsberedskapen särskilt stödja lin- och ullproduktion. Däremot kan kulturella synpunkter läggas på önskvärdheten av att en produktion av detta slag upprätthålls.

Kulturutskottet framhåller i sitt yttrande att tillgång på lämpliga slöjdråvaror är en oundgänglig förutsättning för hemslöjdens fortlevnad. Näringsutskottet vill understryka detta. Enligt propositionen skall denna fråga

särskilt uppmärksammas av nämnden för hemslöjdsfrågor. Utskottet räknar med att nämnden därvid även tar hänsyn till försörjningsberedskapssynpunkter på lin- och ullproduktionen.

Något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen finner inte utskottet vara erforderligt. Motionen avstyrks således.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till proposition 1980/81:87
 - a) godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för det statliga stödet till hemslöjdsverksamheten,
 - b) godkänner att en nämnd för hemslöjdsfrågor med de uppgifter som anges i propositionen inrättas den 1 juli 1981,
 - c) till *Främjande av hemslöjden* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 4 057 000 kr.,
2. avslår
 - a) motion 1980/81:1941,
 - b) motion 1980/81:1942.

Stockholm den 21 april 1981

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Ingegärd Oskarsson (c), Birgitta Johansson (s) och Per Westerberg (m).

Kulturutskottets yttrande

1980/81:4 y

över proposition 1980/81:87 om vissa frågor om hemslöjden jämte motioner

Till näringsutskottet

Genom beslut den 26 februari 1981 har näringsutskottet berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1980/81:87 om vissa frågor om hemslöjden jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna 1980/81:1941 av Birgitta Hambræus m. fl. (c) och 1980/81:1942 av Gunnar Olsson (s). Utskottet får med anledning härav anföra följande.

Hemslöjden är en viktig del av det kulturarv vars bevarande är ett av de mål som slogs fast genom 1974 års kulturpolitiska riksdagsbeslut. Den är och bör vara ett levande inslag i dagens svenska kulturliv. Kulturellt är det en viktig angelägenhet att kunskaperna på hemslöjdsområdet förs vidare, att intresset hålls levande och att goda betingelser skapas för en fortsatt utveckling. Denna syn på hemslöjden gäller lika för hela landet och för alla grupper av befolkningen, och den bör i princip alltid beaktas vid fattandet av beslut i hemslöjdsfrågor.

I propositionen betonas hemslöjdens betydelse från ekonomisk, kulturell och social synpunkt.

Den ekonomiska betydelsen anges främst ligga i att slöjden lämpar sig väl som kombinationssysselsättning i glesbygd och som deltidarbete för äldre arbetskraft och hemarbetande. Socialt består betydelsen bl. a. i att hemslöjden kan erbjuda meningsfull sysselsättning. Vad beträffar hemslöjdens kulturella betydelse ser utskottet vad som anförts i propositionen som uttryck för en grundsyn som överensstämmer med den som utskottet nyss redovisat.

Utskottet instämmer i det i propositionen gjorda uttalandet om vikten av att hemslöjdens starka lokala och etniska förankring i bygd, miljö och traditioner bevaras.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag att den nuvarande rådgivande hemslöjdsnämnden ersätts med ett självständigt och beslutande organ, nämnden för hemslöjdsfrågor. Nämnden bör ha en sådan sammansättning att även de kulturpolitiska synpunkterna på hemslöjden kan förutsättas bli företrädna.

Utskottet anser det önskvärt att den regionala konsulentorganisationen på hemslöjdens område byggs ut och beklagar att det inte bedömts vara samhällsekonomiskt möjligt att påbörja en utbyggnad redan nästa budgetår. Samma uppfattning har utskottet i fråga om konsulenter för knyppling och

sameslöjd. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt betona att konsulentorganisationen är av stor betydelse för utbildningen på hemslöjdsområdet och att utbildning i sin tur är en av förutsättningarna för att de nödvändiga kunskaperna i olika slöjdgrenar och förståelsen för konstnärlig och hantverksmässig kvalitet i slöjdarbetet skall kunna hållas levande och föras vidare till kommande generationer. En framgångsrik utbildning med den inriktning som utskottet härmed angivit bör också kunna medverka till att marknaden för undermåliga produkter blir mindre.

Vad beträffar utbildningsbehovet framhålls i motion 1942 att det är särskilt angeläget att konsulenter för hård slöjd utbildas. Förslag i denna riktning har också förts fram av hemslöjdsutredningen. Enligt utskottets bedömning finns goda skäl för sådan utbildning. Utskottet vill också peka på vad i motionen anförts om betydelsen av ett ökat informationsutbyte och ett utvidgat samarbete mellan å ena sidan studieförbunden och å andra sidan hemslöjdsorganisationerna och hembygdsrörelsen.

I motion 1941 har betydelsen av statligt stöd till inhemsk ull- och linproduktion framhållits. Utskottet vill med anledning härav betona att tillgång på lämpliga slöjdråvaror är en oundgänglig förutsättning för hemslöjdens fortlevnad. Detta gäller givetvis även andra råvaror än de i motionen nämnda. Som anføres i propositionen är tillgången på råvaror en av de frågor som särskilt bör uppmärksammas av den föreslagna nämnden för hemslöjdsfrågor.

Stockholm den 10 mars 1981

På kulturutskottets vägnar

KARL-ERIC NORRBY

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Karl-Eric Norrby (c), Tore Nilsson (m), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Ing-Marie Hansson (s), Göran Persson (s) och Lennart Bladh (s).